

LIITE 5

Koirien mahdolliset haitalliset vaikutukset lepakoihin

Johdanto

Tämä liite käsittelee nimenomaan koirien mahdollisia haitallisia vaikutuksia lepakoihin sekä lepakoiden käyttämiin elinympäristöihin. Liitteessä ei keskitytä yleiseen ihmistoiminnan, valaistuksen tai tavanomaisen virkistyskäytön vaikutukseen, vaan siihen, miksi juuri koirien runsas ja intensiivinen läsnäolo voi muodostaa erityisen riskin lepakoille luonnonalueilla.

Tieteellinen näyttö juuri koirien suorista vaikutuksista lepakoihin on niukempaa kuin esimerkiksi koirien vaikutuksista lintuihin ja muihin villieläimiin. Kuitenkin olemassa oleva tutkimuskirjallisuus sekä lepakoiden ekologiaa koskeva tieto tukevat sitä johtopäätöstä, että koirien suuri määrä, toistuva liikkuminen, hajujäljet, ääni sekä petoeläimeen rinnastettava läsnäolo voivat aiheuttaa lepakoille haittaa erityisesti ruokailualueilla, siirtymäreiteillä sekä levähdyspaikkojen läheisyydessä.

1. Lepakoiden suojelustatus

Kaikki Suomessa tavattavat lepakkolajit ovat tiukasti suojeltuja. Lepakoiden suojelu perustuu sekä Suomen luonnonsuojelulakiin että Euroopan unionin luontodirektiiviin (Habitats Directive 92/43/ETY). Lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen tai hävittäminen on kielletty.

2. Miksi koirat ovat lepakoille eri asia kuin tavallinen alueen käyttö

Koirat eivät ole lepakoiden näkökulmasta neutraali ympäristötekijä. Kotikoirat ovat petoeläimiä, jotka tuottavat hajujälkiä, ääntä ja liikettä tavalla, joka poikkeaa tavanomaisesta ihmisen liikkumisesta. Luonnonvaraiset eläimet voivat tulkita koiran läsnäolon petouhkoksi tai muuksi poikkeukselliseksi häiriöksi.

Erityisen merkityksellistä on se, että koirat liikkuvat maastossa omaehtoisesti, vaihtelevasti ja ennakoimattomasti. Massiivinen tai intensiivinen koirien ulkoiluttaminen voi siksi lisätä häiriötä luonnonalueella enemmän kuin ihmisten pelkkä läsnäolo.

3. Tutkimusnäyttö siitä, että koirat aiheuttavat villieläimille voimakkaan häiriövasteen

Banks, P.B., Bryant, J.V. (2007). "Four-legged friend or foe? Dog walking displaces native birds from natural areas." *Biology Letters*, Royal Society.

Tämä tutkimus osoitti, että koirien läsnäolo luonnonalueilla voi aiheuttaa voimakkaamman häiriövasteen kuin ihmisten läsnäolo ilman koiria. Tutkimuksen keskeinen johtopäätös oli, että villieläimet eivät reagoi koiriin vain osana normaalia virkistyskäyttöä, vaan koirat tulkitaan ekologisesti merkittäväksi uhkatekijäksi.

Lenth, B., Knight, R., Brennan, M. (2008). "The effects of dogs on wildlife communities." *Natural Areas Journal*.

Tämä tutkimus tarkasteli koirien vaikutuksia villieläinyhteisöihin ja osoitti, että koirien läsnäolo voi muuttaa eläinyhteisöjen rakennetta, vähentää joidenkin lajien esiintymistä ja lisätä häiriötä luonnonalueilla.

Nämä tutkimukset eivät kohdistu vain lepakoihin, mutta ne osoittavat johdonmukaisesti, että koirat ovat luonnonalueilla erityinen häiriötekijä, joka vaikuttaa eläimistöön voimakkaammin kuin pelkkä ihmisten liikkuminen.

4. Miksi tämä on merkityksellistä lepakoille

Lepakot käyttävät samoja ruokailualueita, siirtymäreittejä ja suojaisia reunavyöhykkeitä toistuvasti. Jos näillä alueilla esiintyy jatkuvasti koiria, vaikutus voi näkyä ainakin seuraavien mekanismien kautta:

- koirien hajujäljet voivat toimia petouhkaan viittaavina ympäristövihjeinä
- koirien äkillinen ja ennakoimaton liike voi lisätä häiriötä lepakoiden käyttämällä reiteillä
- koirien ääntely ja liikkuminen voivat vähentää lepakoiden halukkuutta käyttää tiettyjä ruokailualueita
- toistuva koirien läsnäolo voi heikentää alueen ekologista laatua lepakoiden näkökulmasta

Koska lepakot ovat yöaktiivisia ja monet lajit suosivat juuri metsänreunoja, vesistöjen läheisyyttä, suojaisia polkuverkostoja ja kallio- tai luolaympäristöjä, intensiivinen koirien ulkoilutus voi vaikuttaa juuri niihin alueisiin, jotka ovat lepakoille toiminnallisesti tärkeitä.

5. Saalistusriskiin liittyvät vihjeet ja hajujäljet

Ekologinen tutkimus osoittaa laajasti, että eläimet reagoivat petoeläimiin ja niiden jättämiin vihjeisiin (esimerkiksi hajuun, ääneen ja liikkeeseen) muuttamalla käyttäytymistään ja välttämällä riskialueita.

Lima, S.L. & Dill, L.M. (1990). "Behavioral decisions made under the risk of predation." *Canadian Journal of Zoology*.

Vaikka tämä tutkimus ei käsittele nimenomaan koiria ja lepakoita, se muodostaa keskeisen teoreettisen perustan sille, miksi petoeläimiin liittyvät vihjeet voivat muuttaa saalislajien käyttäytymistä merkittävästi. Kotikoiran läsnäolo luonnonalueella voidaan tällöin ymmärtää biologisesti merkityksellisenä riskisignaalina.

6. Lepakoiden erityinen herkkyys häiriölle

Lepakot ovat erityisen herkkiä häiriölle, koska niiden ravinnonhankinta perustuu toistuviin, energiataloudellisesti tehokkaisiin reitteihin ja ruokailualueisiin. Jos tällainen alue muuttuu häiriöalttiiksi, lepakoiden on siirryttävä toisaalle tai käytettävä aluetta vähemmän tehokkaasti.

Tämä voi heikentää ravinnon saantia, lisätä energiankulutusta ja heikentää erityisesti lisääntymisaikana naaraiden ja nuorten yksilöiden selviytymisedellytyksiä.

7. Miksi massiivinen tai intensiivinen koirien ulkoilutus on erityinen riski

Yksittäinen koira ei välttämättä aiheuta samaa vaikutusta kuin alue, jonka käyttötarkoitus on nimenomaan suuriin kävijämääriin perustuva koirien ulkoilutus. Riskitaso kasvaa erityisesti silloin, kun:

- alueelle ohjataan toistuvasti suuri määrä koiria
- koirat liikkuvat samoilla alueilla useita tunteja päivässä
- alueen käyttö painottuu luonnontilaisiin tai puoliluonnontilaisiin osiin
- alue sijaitsee lepakoille tärkeiden ruokailu- tai siirtymäalueiden läheisyydessä

Tällöin koirien aiheuttama häiriö ei ole satunnaista vaan systemaattista, jatkuvaa ja alueen käyttötarkoitukseen sisältyvää. Tämä tekee vaikutuksesta ekologisesti olennaisen.

8. Merkitys Apajalahden alueelle

Jos Apajalahden alueella tai sen välittömässä läheisyydessä esiintyy lepakoiden ruokailualueita, siirtymäreittejä, levähdyspaikkoja tai lisääntymispaikkoja, koirien intensiivinen keskittäminen alueelle voi lisätä häiriötä juuri niissä ympäristöissä, joita lepakot tarvitsevat.

Tämä on erityisen merkityksellistä silloin, jos alueella on metsää, vesistöjä, kallioita, luolia tai muita rakenteita, joita lepakot käyttävät. Tällöin koirapuistotoiminnan vaikutuksia ei voida arvioida vain yleisen virkistyskäytön näkökulmasta, vaan nimenomaan koirien aiheuttaman biologisen häiriön näkökulmasta.

9. Johtopäätös

Vaikka tutkimuksia juuri kotikoirien suorista vaikutuksista lepakoihin on vähemmän kuin esimerkiksi koirien vaikutuksista lintuihin tai muihin nisäkkäisiin, olemassa oleva tutkimusnäyttö tukee selvästi sitä, että koirat ovat luonnonalueilla erityinen häiriötekijä, jonka vaikutus ei rinnastu pelkkään ihmisten läsnäoloon.

Tieteellisen tiedon perusteella on perusteltua arvioida, että massiivinen tai intensiivinen koirien ulkoilutus lepakoille tärkeillä luonnonalueilla voi aiheuttaa haittaa lepakoiden käyttäytymiselle, ruokailulle ja alueiden käytölle. Tästä syystä lepakoihin kohdistuva vaikutus on arvioitava erikseen ennen toiminnan käynnistämistä.